

sorsának intézésére van elhivatása szerint rendelve, annak minden közéleti tevékenységét s ezek jelentőségét és értékét csak a nemzet jelenére és jövőjére gyakorolt hatásnak a mérlegén szabad lemérni. Mind az, amit Klebelsberg Kunó gróf Szegeden egyetemünknek érdekében és javára alkotott, az egész magyar kultúrának és az egyetemes tudománynak javára van s mindannak szerves része. S ami Szegedet, alkotásai révén emeli, az országos érték egyszersmind s az egész nemzetnek javára is van.

Ezért is csendül meg szükségképen a magunk énekében is az országos melódia, amelynek legfőbb érzésünk szerint való sajátos színezése a mienk. Legyen e színezésünk — talán csak elhalkuló *piano*. — az, hogy az országos elismeréshez hozzáfűzzük a mi hálás köszönetünket egyetemünk tanári karának hat évtizedes tradícióihoz hívek maradva; hogy ezt ünneplés formában mondjuk el s ennek örök emlékezetére kőbe vésettük azt, amit e falak visszhangoznak: *Cuno ex comitibus Klebelsberg — Te saxa loquuntur.*

(Szeged.)

Menyhárt Gáspár.

EGY NAP KULTURPOLITIKÁJA.

Május 14.-e nagy napja volt a magyar irodalom és tudomány ügyének. Az alábbiakban három följegyzésre méltó eseményét ismertettük ennek a napnak, úgy amint annak idején a sajtóban visszatükrözöttek.

Klebelsberg Kunó gróf kultuszminiszter a költségvetés tárgyalása alkalmával többek között ezeket mondotta a legutóbbi hetek tudományos és irodalmi vitáira*) célozva:

A magyar irodalmat mindig a nemzeti érzés táplálta s ezzel áll, vagy bukik. Én a műveltség terén a klasszikus liberalizmus híve vagyok, lehetetlen-ségnek tartanám, hogy megrendszabályozzam a katedrát, vagy a tollat s nem engedném, hogy irodalmi felfogás miatt sajtó-per induljon. A tudomány és irodalom szabadságát képviselem. Ez azonban nem jelentheti azt, hogy nem kell irányító befolyást gyakorolnom. Fájdalmasan érintett, hogy egy jó író nemrég román vért fedezett fel magában, egy másik jó szemmel nézi a csehtőt állapotokat. Most már csak azt várom, hogy a teljesség kedvéért mikor fog felbukkanni, aki a szerbeket dicséri. Jól tudom, hogy a zseniben meg van a hajlandóság bizonyos szertelenségre és vonzza minden, ami új. De ennek az érzésnek is meg kell állani a hazaszeretetnél. Ami a katedra és a toll szabadságát illeti: azt respektálok, ha kell, meg is védem s most szépszóval figyelmeztetek mindenkit, hogy egyeztessék össze ezt a szabadságot a nemzet nagy eszméivel.

*

Ugyancsak a kultuszköltségvetés vitájánál Kornis Gyula azt fejtegette, hogy oktatási kérdésekben nem szabad laikusokra hallgatni... Egyedül Magyarországon ér véget a 12. évnél a tankötelezettség. Az egyetemi kiadások 80 százaléka klinikai kiadás... Ha kultusztakarékosságról beszélünk, ne feledkezzünk meg arról, hogy mit dolgozik ezen a téren Románia és Jugoszlávia.

*

*) V. ö. Széphalom 1931 : 91.

A kultuszminiszternek ahhoz a bejelentéséhez, hogy az amerikai *Rockefeller-Foundation* kezelősége kooperációra lépett a szegedi egyetemmel és a tihanyi biológiai intézettel és a két intézmény részére 1,018.000 pengőt adományozott — a *Pesti Napló* hosszabb kommentárt fűzött:

A világ első és leggazdagabb tudományos intézménye hatalmas összeggel siet segítségére annak a két magyar tudományos apparátusnak, amelynek működésétől nyilván számottevő eredményt vár az egész emberi kultúra számára, különben aligha lett volna irányunkban ilyen bőkezű. Ennél az örvendetes ténynél meg kell állnunk egy pillanatra. A szegedi egyetem „feleslegességét” a közelmúltban sokszor emlegette az itthoni rövidlátás, az a múltból maradt oppozíciós lendület, amelynek fő az ellenkezés, akár van rá ok, akár nincs. A tihanyi biológiai állomást meg éppen gúnyolni igyekeztek és az értetlenség egyre-másra gyártotta róla az olcsó, ízetlen vicceket. És íme, most mi történik? A kultuszminiszter európai koncepciójú alkotásának éppen ezt a részét méltányolta és ismeri el a Rockefeller-intézet, amely egymilliópengős támogatással honorálja a magyar kutatószellem gyönyörű erőfeszítését s egyben erkölcsi elismerésben is részesíti, mikor a két tudományos intézettel kooperatív munkát akar végezni. Milyen jellemző, hogy megint a külföld siet elsőnek felfedezni és méltányolni egy olyan magyar értéket, amely itthon eddig jóformán csak gáncsoló kritikában részesült. De nemcsak jellemző, hanem tanulságos is ez a frappáns fordulat s a kákán is csomót keresők igazán megtanulhatnak végre belőle, hogy azért, mert valamit nem értenek meg, még nem okvetlenül az a „valami” — értelmetlen. Annyira nem, hogy lám a világ első tudományos intézményének szemében anyagi és erkölcsi támogatásra méltó, világos és határozott, komoly értéket jelent.

*

Talán lesz visszhangja álmos közvéleményünkben azoknak a szavaknak, amikkel Szabó László magyarázta a Rockefeller-adomány tanulságait:

Az amerikai egyetemek épületeik kilencztedrészét ajándékban kapták, és van egyetem, mely végrendeleti hagyatékokból minden évben többet kap egymillió dollárnál. Miért van az, hogy az amerikai tudja, hogy adni kell valamit az egyetemnek; miért van az, hogy minden amerikai kifejezi háláját az egyetem iránt, ahol tanult; és miért van az, hogy Amerikában az egyetemmel bárminő érintkezésbe jutni nagy megtiszteltetés? Azért, mert az amerikai egyetemet ezer kapocs köti össze az élettel és a társadalommal, — a magyar élet és a magyar egyetem között pedig nincs egyéb kapocs, mint egy darab pergament, melynek értéke amíg nincs meg, olyan nagy, mint amilyen kicsiny, amikor már megvan.

*

A *Nyolcórás Ujság* vezércikke, melyet a parlamenti vita utáni első számában hozott, szokatlanul erős kritikát mond a magyar tudományosság ellenségeiről:

A Rockefeller-alap egyszerre nyújtja a kitartás erkölcsi tartálékát és anyagi eszközeit. Ez a nagy kitüntetés most egy olyan magyar tudományos intézménynek jutott, mely a maga, immár nemzetközileg elismert és méltányolt működéséért, itthon csak a lenézés, gúny, cinikus tréfa tördőléseit és tűszúrásait kapta. Politikai pártjaink vannak, melyek éveken keresztül szinte minden leleményüket arra fordították, hogy kifigurázzák a tihanyi biológiai intézetet. Sületlen tréfaikra, melyek már-már a program je-

lentségével vonultak fel politikai tevékenységükben, íme a Rockefeller-alap adja meg a választ. És hány és hány ilyen komoly kezdést, becsületes törekvést igazolhatna az elfogulatlan közvélemény, ha a politikai tréfacsinálók mindent el nem követtek volna lejáratásukra! Talán tanulságnak is hasznos lesz a Rockefeller-alap adománya!

*

Az „Egy nap kultúrpolitikája“ eseményeit azzal a tudósítással zárhatjuk le, amit a szegedi egyetem Klebelsberg-emléktáblájának leleplezéséről közöltek a lapok:

... A miniszter a görög tragédia drámai alakjaihoz hasonlítottatta az egyetem menekült tanárait, akik lelkükben magukkal hozták a jövőbe vetett hitet és magyar határok minden szeretetét, majd Szeged város áldozatkészségéről emlékezett meg s hivatkozott a Rockefeller-alap 155.000 dolláros ajándékára, amit szintén az egyetem tanári karának tudományos működése érdemeit ki. Végül kijelentette, hogy mivel a magyar nemzet bizalmából mintegy a magyar kultúra zászlóvivője, tehát erre a zászlóra teszi le a kitüntetést, amely a tanári karé és a tanulóké.

(Szeged.)

O. E.

CSATHÓ ÉS A VIDÉK.

Abból az alkalmából, hogy a *Felhők lovagját* a szegedi Városi Színház előadta, bemutatjuk a szegedi sajtó véleményét Csathó legújabb darabjáról.

(*Délmagyarország*.) A színház érthetetlen, sőt lehetetlen műsorpolitikájában Csathó Kálmán színművét mutatták be — siralmasan üres nézőtér előtt... Csathó Kálmán a letűnt szalonok és dzsentri-allűrök írója, aki nem talál problémát magának mai életünk kétségeiben, aki a régi regények valószínűtlen színeivel fest és talán el sem hiszi, hogy ezek a színek megfakultak, sőt eltűntek verejtékes életünk viharában. Megállott életképek, mereven és idegenül — mint egy Margitay-kép... Hol van már ez a könnyű, urambátyámos vidéki élet és hol vannak ezek a poros figurák? És vajon voltak-e valaha?

(*Szegedi Napló*.) A *Felhők lovagja* regény volt, mielőtt színmű lett volna belőle. Kár volt a — benzinért. Ez a színpadi kényszerleszállás végzetes következménnyel járt: a deszkákon összezúzta magát a felhők lovagja és Csathó Kálmánnak, a szerzőnek, drámaírói presztízse súlyos sérüléseket szenvedett.

(*Szegedi Új Nemzedék*.) Alig negyed ház volt kíváncsi a *Te csak pipáld Ladányi* után az első Csathó-premier-re. S akik otthon maradtak, azoknak volt igazuk. A Nemzeti Színház kiváló rendezője és írója nagyot zuhant ebben a darabjában. Nehéz volt ráismerni. Meglehetősen pikáns témához nyúl a *Felhők lovagjában*... A kidolgozás — korábbi Csathó-darabok gondolatainak megismétlése ellenére is — zavaros. Ez a színjáték méltatlan az ország első színpadához is, amelyen — érthetetlen módon — először színrekerült. A vidéki magyar színházak csak a pesti szövegezők szemében züllöttek oda, hogy bennük a ficsúrnak megrajzolt pilóták egyetlen este minden elképzelhető eredményt elérjenek. S azt hisszük, a Csathó fantáziájának fölösleges a budapesti jasszok nyelvkinccsét kölcsön kérni.